

ЛЕКСИКОН

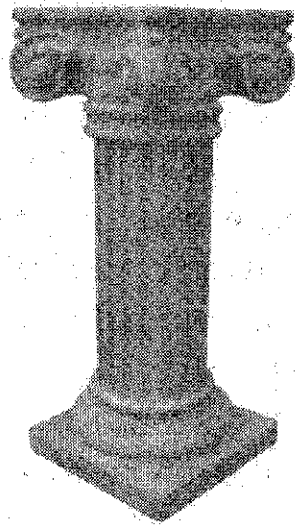
АНТИЧНОЇ СЛОВЕСНОСТІ

За редакцією

Мирона Борецького,

Василя Зварича

Дрогобич – Коло – 2014

УДК 81'374.3

ББК 63.3(0)32-4*81.2

Л 43

Л 43 **Лексикон античної словесності** / за ред. М. Борецького, В. Зварича. – Дрогобич : Коло, 2014. – 730 с.

ISBN 978-617-642-097-2

«Лексикон античної словесності» є універсальним: у ньому подано статті не тільки про античних поетів і прозаїків, але й: філософів, істориків, ораторів, теологів, учених різних профілів, тобто всіх, хто розвивав античну культуру, літературу, науки і залишив свій внесок у Слові.

Це довідник, який допоможе читачам (учням, студентам, учителям, викладачам, вченим-філологам і всім любителям словесності) роз'яснити ті чи інші явища античної культури і пов'язати її з українською: у виданні подано український контекст, який підтверджує органічний зв'язок національної культури зі світовою; бібліографію перекладів і переспівів античних творів українською мовою.

УДК 81'374.3

ББК 63.3(0)32-4*81.2

© Зварич В., 2014

© Борецький М., 2014

© «Коло», 2014

ISBN 978-617-642-097-2

“Про полювання з псами” (Кунеgetika) *Оттіана з Анамеї*. Парафраза поеми про птахоловство також описує види птахів, що живуть на суші і на морі, якості птахолова, способи ловлі.

Олександр Киченко

ОПТАТ із Мілеве, Нумідія (Optatus) – лат. христ. письменник, єпископ III ст. Помер бл. 400 р. Написав бл. 366 р. полемічний твір “Проти Парменія-донатиста” (Contra Parmenianum Donatistam) в шести кн., де подано багатий історичний матеріал про донатизм і донатистів, який використав *св. Августин* у полеміці з донатистами.

Катерина Вайло

ОПТАЦІАН ПОРФИРІЙ → **ПОРФИРІЙ ОПТАЦІАН**

ОРБІЛІЙ ПУПІЛЛ, ЛУЦІЙ (Orbilus Pupillus, Lucius) – рим. грамастик I ст. до Р. Хр. Родом із Беневента, учитель *Горация*. Був відомим вченим свого часу, про нього розповів *Светоній* (гл. 4, 8, 9, 19). За його свідченням, О. викупив і опублікував “Критику «Анналів» *Еннія*” пера Марка Помпілія Андроніка. Осиротів, був дрібним чиновником, дослужився до посади корнікулярія в Македонії, потім до звання вершника. Після служби в армії працював учителем, а в 50 р. переїхав у час консульства Марка Туллія *Цицерона* у Рим. Там став знаменитим учителем, але небагатим. Видав книгу “Страждання” (Peri halgeos) гр. мовою, в якій скаржився на образи, яких зазнають учителі через зневагу і погорду з боку батьків учнів. Гораций називає його “забіякуватим”, оскільки він бив учнів. Про це свідчить *Доміцій Марс*, пишучи, що учнів “Орбілій бив і лійнійкою, і нагайкою”. О. був гострим на язик: горбатуму

Мурені на питання, чим О. заробляє на життя, він відповів – “Переносу горбатих із сонця в тінь”. О., як свідчить *Бібакул*, втратив у старості пам’ять – “забув азбуку”. Жив О. до ста років. Син О., теж учитель граматики, поставив йому в Беневенті мармурову статую.

Катерина Вайло

ОРІБАЗІЙ з Пергаму (Oreibasios) – гр. лікар IV ст. Жив у Константинополі. Особистий лікар і друг імператора Флавія Клавдія *Юліана Відступника*. Після смерті імператора (363 р.) опинився у вигнанні і жив серед “варварів” (можливо, готів), пізніше повернувся. Помер, імовірно, вже на поч. V ст. За дорученням Юліана у 361–363 рр. зібрав і впорядкував витяги із праць найвідоміших лікарів античності у своєму “Медичному зібранні” (Iatrikai Synagogai) в 70-ти кн. Ця праця укладена за тематичним принципом: кн. 1–6 – про дієту і харчування; 7–9 – про кровопускання; 9–10 – про лікування і лікарські засоби; далі – виклад фізіології та патології. 25 книг збереглося повністю (1–10, 14–16, 21–22, 24–25, 46–51), з решти – фрагменти. О. також склав популярний, оглядовий варіант своєї праці – для сина Евстафія (Synopsis pros Eustathion), в дев’яти кн. Обидві праці є цінним джерелом з історії античної медицини. Для дилетанта *О.* ще написав книгу рецептів “Домашні ліки” (Euporista) у чотирьох кн., присвячену *Евнанію*. Вона теж збереглася. О. був добрим стилістом і вправним компілятором. Був палким послідовником *Галена*, за що навіть отримав глумливе прізвисько “Галенова Мавпа”. Імператор Юліан листувався з О.; зберігся один із листів Юліана.

Маркіян Домбровський

вірою в життя вічне. П. приписували ще й ін. твори, які не збереглися, як і його поетична обробка “Про царів” (De regibus) твору *Светонія* та майже всі *епіграми*. Папа Григорій I свідчив, що П. “володіє даром красномовства і був прекрасно освічений у світських науках”. Ця освіченість проявилась в його насиченій христ. ідеалами і переконаннями поезії, плинній і вишуканій. Для поезії П. запозичував традиційні форми античної літератури, наповнюючи їх христ. змістом.

Мирон Борецький

ПАВЛО АЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ (Paulus Alexandreus) – гр. астролог IV ст. Написав підручник “Вступ до астрології” (Eisagoge), другу редакцію якого присвятив своєму синові Кронамону (378 р. або невдовзі після цієї дати). У творі П. А. описав властивості знаків зодіаку, їх зв’язок з астрологічною географією і математичною медициною, охарактеризував планети та їх божества, які керують окремим днями і годинами. Вчений також подає розрахунки руху Сонця, гороскопів тощо. Серед його джерел були *Птолемей Клавдій*, *Аполлоній Пергійський*, *Аполлоній Лаодікейський*, *Гермес Трисмегіст*. Книга П. А., витіснивши “Тетрабіблос” Птолемея, стала основним підручником з астрології для кількох поколінь астрологів раннього Середньовіччя. Особливий вплив твір мав на вчених Візантії.

Маркіян Домбровський

ПАВЛО, АПОСТОЛ (Paulus Apostolus) – св., найвизначніший проповідник христ. вчення I ст, “окремо покликаний на апостола”, бл. 10 – бл. 67 рр. Церква називає апостолів Петра і Павла первоверховними. Точна дата народження П. невідома, однак припускають, що це було на кілька років пізніше від Різдва Ісуса

Христа. Народився у м. Тарсі (Мала Азія) в юдейській сім’ї роду Веніамінового, що мала рим. підданство. Його юдейське ім’я – Савло, рим. – Павло. Освіту здобував у Єрусалимі, а оскільки його батько був фарисей, то чималий акцент робив на дотриманні старозавітних законів, шануванні Тори Мойсея. Звідси така ненависть до раних християн, яка триває до чудесного навернення. Під час однієї з подорожей до Дамаску, метою якої було знищення християн, Савло почув голос Христа: “Савле, Савле, чого мене переслідуєш?” З цієї миті починається друге, нове його життя, він стає одним із найревніших учителів християнства. Місіонерство П. починається із Дамаску, в якому *Ананій*, на повеління Боже, вилікував його від сліпоти. Тут він охрестився бл. 34–37 р. і познайомився з першими апостолами нової релігії, а згодом відправився в Єрусалим і Тарс. Великий успіх як проповідник новозавітного вчення П. мав у м. Антіохії (Сирія), де навернені віряни вперше назвали себе християнами. П. поширював християнство по всій Малій Азії, підкріплюючи проповіді різними чудами. Є згадка, що одного разу, навчаючи на Кіпрі, він осліпив словом юдея Єліма, чим навернув рим. проконсула Сергія, правителя Кіпру до християнства: “Савло, наповнений Святим Духом, поглянув на нього і сказав: «О повний всякого підступу і всякого лукавства сину диявола, чи не перестанеш перекручувати прості дороги Господні? І це тепер рука Господня над тобою: ти станеш сліпим і дочасу не бачитимеш сонця». І зараз же упала на нього темрява і морок, і він, обертаючись на всі боки, шукав, хто б його повів за руку.” (Діян. 13: 9–12). Після відвідування Кіпру П. як апостол дедалі ревініше проповідує християнство, творить чуда, хоч часто зазнає

суть Божого спасіння, розглядає проблеми сім'ї, молитовні настанови, закликає до єдності. Лист до колосян теж містить заохочення до молитви, християнської праведності і покори, застереження від лихих настанов. Цікаві два послання до солунян, де, окрім подяки за збереження вчення Христа, настанов про новозавітне Євангеліє, П. особливо наголошує на фізичній праці, оскільки тоді ширилася думка про швидкий прихід Христа і народ намагався уникати своїх обов'язків. Дві директиви до Тимотея і одна до Тіта називають "пастирськими листами". Вони адресовані єпископам Тимотею (Ефес) і Тітові (Крит). П. дає дидактичні вказівки своїм учням щодо молитви, оборони церкви перед лжевчителями, обов'язків пастирів-пресвітерів. У короткому, але дуже повчальному листі до Филімона П. опікується слугою Онісімом, який провинився перед своїм господарем (Филімоном – *I. P.*) і навчає великих євангельських чеснот милосердя, любові і братерства. Дещо різниться стилем і характером викладу послання до юдеїв. Це "слово-попередження" до юдейського народу, частина якого визнала Христа, але під впливом різних об'єктивних і суб'єктивних чинників могла скоро відійти від нової апостольської науки. Послання рясно пересипано старозавітними цитатами пророцтв про Сина Божого, це наукове тлумачення символіки Старого Завіту щодо Месії і утвердження нової христ. віри. Існує думка про написання листа арамейською мовою, згодом перекладеного грецькою. В цілому всі послання є поясненням вчення Ісуса Христа, тлумаченням основних догм християнства як релігії, вказівками стосовно функціонування новоствореної церкви, висвітленням основних засад її існування, правил буття для людства. Настанови

є вишуканим епістолярним взірцем, їм притаманний добірний стиль і змістове наповнення. Цікавою і повчальною є своєрідна ода любові, де П. надзвичайно поетично і філософськи говорить про це почуття: "Любов – довготерпелива, любов – лагідна, вона не заздрить, любов не чваниться, не надимається, не осоромлює, не є користолобна, не поривається до гніву, не задумує зла, не тішиться, коли хтось чинить кривду, радіє правдою. Все зносить, все вірить, усього надіється, все перетерпить. Любов ніколи не перемінає" (Кор. 13:1–8).

Ігор Розлуцький

ПАВЛО СІЛЕНЦІАРІЙ (Paulos Silentiarios) – гр. поет VI ст., служив при дворі імператора Юстиніана (527–565 рр.), близький друг історика й поета *Агафія Схоластика*. Автор поеми "Опис церкви св. Софії" (Константинополь) (Eκphrasis tu nau tes Hagias Sophias), що складається з 887-ми гекзаметрів дактилічних. Поема збереглася, як і дидактична поема "Про теплицю в Піфіях Віфінських" (Eis ta en Pythiois therma) зі 190 гекзаметрів. У ній розповідається про чудесні лікувальні властивості різних джерел у Віфінії. Крім того, П. С. писав *епіграми* на філософські, любовні й ін. теми. В "*Палатинській антології*" вміщено бл. 80 його епіграм. Взірцем стилю і віршування П. С. обрав *Нонна* і вслід за ним писав багатою мовою. Стиль поета вирізняється елегантністю. Українською мовою його вірші переклав В. Маслюк.

Олег Баган

ПАВЛО, ЮЛІЙ (Paulus, Iulius) – рим. юрист II–III ст. Був асесором *Папініана*, коли той займав посаду префекта преторіанців, пізніше став керівником імператорської канцелярії та членом

імператорської ради, а за Александра Севера – префектом преторіанців. Був учнем Квінта Сервідія Сцеволи. Писав багато і доступно, його твори були різними за формою і змістом. Традиції великої класичної юриспруденції продовжували проблемні твори П., зібрання правових приписів (Quaestionum libri XXVI, Responsorum Libri XXIII). Написав також “Нотатки” (Notae) – зауваги до творів попередників: *Лабео*на, *Нератія Прісціса*, *Сальвія Юліана*, *Квінта Муція Сцеволи*, *Папініана*. П. – автор розгорнутих коментарів: “До преторських едиктів” (Ad edictum libri LXXX) і до окремих положень права. Крім того, П. писав праці навчального, інформаційного, дидактичного характеру (Manualia, Institutiones, Regulae, Sententiae). Відомо бл. 90 назв його творів у 319-ти кн., проте не всі з них є автентичними. В післякласичну епоху твори П. мали велику популярність, їх вивчали і переробляли анонімні послідовники. З таких переробок найвідомішими є “Сентенції Павла” (Pauli Sententiae), написані в кінці III чи на поч. IV ст. Разом з *Ульпіановими* праці П. стали своєрідним підсумком усього розвитку класичної юриспруденції, а він сам був зарахований до п’яти найвидатніших учених-юристів. *Юстиніан* зберіг у “Дігестах” 2083 фрагменти праць П.

Маркіян Домбровський

ПАВСАНІЙ ПЕРІЕГЕТ (Pausanias Periegetes) – гр. мандрівник і письменник II ст. Біографічних відомостей не збереглося. З його творів дізнаємось, що батьківщиною П. могла бути місцевість навколо гори Сипіл (Мала Азія), а жив він за часів правління Адріана та Антонінів. Бував у Італії, на Сардинії, Корсіці, в Аравії, Вавилоні та Сирії. Найвизначніший твір П. “Мандри Елладаю” або

“Опис Еллади” у десяти кн. (Periegesis tes Hellados), написаний бл. 70-х рр. II ст., є найповнішим описом Греції, цінним джерелом з географії, археології, історії мистецтва та міфології, а також своєрідним путівником по найвизначніших пам’ятках культури Середньої Греції та Пелопоннесу. В “Описі...” розглядається майже вся територія Греції: I кн. – Аттіка і Мегари, II–VIII – країни Пелопоннесу (Арголіда, Лаконія, Мессенія, Еліда, Ахайя, Аркадія), IX – Беотія, X – Фокіда. Увагу П. привертають передусім області, багаті пам’ятками класичного мистецтва, тоді як країни Греції, які в епоху діадохів зіграли провідну роль, – Етолія, Епір і Фессалія – для нього позбавлені інтересу. Джерел у П. було багато: описи країн та мандрів, які збереглися фрагментарно, у виписках; найголовнішими з них були твори *Дікеарха*, учня *Арістотеля*, *Геракліда Критика* (“Про міста Еллади”) і *Полемона*; користувався письменник також втраченими творами істориків (напр., *Істра*), географів (*Артемідора*), поетів (*Ріана*) та ін. У часи П. Еллада вже стала об’єктом дослідження, тому були складені, окрім творів наукового характеру, і практичні путівники для мандрівників, якими автор “Опису Еллади” користувався широко, або посилаючись на них, або полемізуючи з їхнім змістом. Еллада для П. – скарбниця мистецтва. Палка любов до стародавніх цінностей пронизує весь твір, навіть у місцях звичайних, простих переліках художніх творів. П. передусім описує головну дорогу, що веде до центру, а потім усі дороги, що йдуть від центру, попутно зупиняючись на визначних пам’ятках; коротко повідомляє про торгівлю, місцевий уряд, цікаві об’єкти (храми, театри, статуї, гробниці, вівтарі), легенди та пов’язані з ними події. Письменник проявляє інтерес до імен; так,

і порожнеча. Одиницю визнавали принципом утворення геометричних фігур і тіл. Із поєднання одиниць утворюються парні і непарні числа, а з їх поєднання – квадрати, прямокутні (із парних) і трикутні (із непарних і парних) числа і просторові лінії, поверхні, тіла. Основними елементами світу є межа і безмежне. Першопричина і початок всього – ідеальний початок. П. визнавали містичне вчення про переселення душ. З цим ученням були пов'язані культ, обряди і спосіб життя, метою якого було очищення і спасіння душі, її приєднання до безсмертя. Кожен П. мусів виконувати правила – “акусми” (те, що почуте від учителя) і морально вдосконалюватися, розвиваючи такі чесноти, як дружба, послух, виконання обов'язків, заняття музикою, науками, самодисципліна. Саме тому П. утворювали вільну релігійну громаду, водночас науково-філософську школу і політичну партію явно антидемократичного спрямування. Через це на межі VI–V ст. виникли антипіфагорійські повстання і настав розгром Піфагорійського союзу на Півдні Італії. Звідтіля центр П. перемістився в Тарент, де в середині IV ст. до Р. Хр. громадою П. керував друг Платона *Архіт*. У Фівах працювали *Кебет Фіванський*, у Фліунті – Фатон, Ехекрат, Діокл, Полімаст і Ксенофіл, які були останніми із П. Однак П. існують і в елліністичну добу (Лікон та ін.) – аж до другої пол. IV ст. до Р. Хр., коли піфагореїзм поглинувся платонізмом. Розрізняли дві групи П. – акусматиків, схильних заглиблюватися у релігійний культ і бути вірними постулатам давньої школи, та математиків, що займалися точними науками. Дуже вагомими є дослідження П. у царині точних наук, особливо в математиці. Відома теорема П. про рівність квадрата гіпотенузи суми

квадратів катетів і доведення несумісності діагоналі квадрата з його стороною. Великими були досягнення П. і в царині астрономії, музики і мистецтва. В П ст. піфагореїзм відроджується як неопіфагореїзм.

Володимир Литвинов

ПФЕЙ (Pytheas) – гр. мандрівник, географ, астроном IV ст. до Р. Хр. Народився в гр. колонії Массалії (суч. Марсель). Між 350 і 320 рр. до Р. Хр. здійснив плавання вздовж частини півн. і західних берегів Європи. Він плув від Массалії на північ, вздовж узбережжя Іберійського півострова, Бретані, досяг Ла-Маншу, Британії, котру обійшов довкола і дослідив не лише з моря; дійшов до невідомої землі, названої ним Фула (Thoule: Шотландські острови, Норвегія, Ісландія [?]). Відвідав і деякі інші краї Півн. Європи – “землю бурштину” (Гельголанд, Борнгольм [?]), гирло Вісли [?], Германію. П. описав свої подорожі, а також виклав географічні, астрономічні, етнографічні спостереження у праці “Про океан” (Peri tou okeanou). Він визначив географічну широту Массалії, відстань від неї до півн. краю Британії, вивчав морські припливи і першим вказав на їх залежність від Місяця. На його думку, океан оточував усі суходоли Землі. П. популяризував *Тімей*, його цінували *Ератосфен* та *Гіннарх*, зате *Полібій* та *Страбон* не довіряли відкриттям П. Спостереження П. мали сильний вплив на розвиток астрономії та географії, його праця століттями була головним джерелом інформації про північно-європейські країни.

Маркіян Домбровський

ПЛАВТ, ТІТ МАКЦІЙ ПЛАВТ (Plautus, Titus Maccius Plautus) – рим. комедіограф, бл. 250 р. до Р. Хр. – бл. 184 р. до

переклав В. Кмицикевич. “Бенкет” переклав 1912 р. І. Франко, йому ж належить переклад восьми поезій П. Українською мовою твори П. пізніше перекладали: І. Огоновський Ю. Мушак, Й. Кобів, У. Головач, Д. Коваль, Т. Лучук.

Марія Кашуба

ПЛАЦІТ ПАПІРІЕНЗІС, СЕКСТ (Placitus Papiriensis Sextus) – рим. лікар, бл. 500 р. Більше нічого про його життя не відомо. Написав “Перелік лікувальних засобів, що походять від домашніх та диких тварин чи від птахів” (Liber medicinae ex animalibus rescorigibus et bestiis vel avibus). Текст зберігся у двох версіях, що значно різняться між собою. Праця описує багато магічних засобів і заклинань. Одним із джерел для П. була “Природнича історія” (кн. 28–30) *Плінія Старшого*.

Маркіян Домбровський

“ПЛЕЯДА ТРАГІЧНА” (“Pleias tragicos”) – так називали сімох драматичних поетів доби раннього еллінізму (III ст. до Р. Хр.). Від творів П. т. збереглись лише невеличкі фрагменти. До П. т. належали: *Александр* з Етолії, Гомер із Бізанціум, син поетеси *Мойрони*, Діонісіад, *Лікофрон*, автор трагедій і драми сатирів “Менедем” (Menedemos) – про сучасного йому філософа; Сосіфей – автор винятково драм сатирів, з яких збереглись фрагменти тільки однієї (“Дафніс, або Літієрс”); Сосіфан та Філік із Коркіри, що написав 42 трагедії і драми сатирів, від яких збереглись тільки кілька назв, напр., “Фемістокл” (Themistokles).

Катерина Вайло

ПЛІНІЙ ВАЛЕРІАН → “МЕДИЦИНА ПЛІНІЯ”

ПЛІНІЙ, ГАЙ СЕКУНД СТАРШИЙ (Plinius, Gaius Secundus Major) – рим. письменник, вчений-природодослідник та державний діяч, 23–79 рр. Народився у м. Комо (Цісальпійська Галлія). Мав добру освіту. Був професійним військовим. За імператора Клавдія служив офіцером кінноти в Германії, за *Нерона* певний час займався адвокатурою, а після приходу до влади Веспасіана став державним діячем, здобувши дружбу імператора. Командував рим. флотом у Мізені. Загинув під час виверження Везувію, бажаючи зблизька спостерігати за цим явищем і до останньої миті роблячи нотатки. Був дуже працьовитим, про що говорить його племянник *Пліній Молодший*, перераховуючи написані ним твори: “Про кидання дротиків з коня”, “Життя Помпонія Секунда” у двох кн., “Германські війни” у 20-ти кн., “Ті, що вчаться” у трьох кн., “Сумнівні вислови” у восьми кн. та ін. Зберігся лиш один твір П. – “Природнича історія” (Historia Naturalis) у 37-ми кн. Це найдавніша енциклопедія. У першій кн. автор перелічує найважливіші твори, які він опрацював. Кн. 2–6 присвячені питанням космології та географії, 7 – антропології та фізіології людини, 8 – земним тваринам, 9 – риbam, 10 – птахам, 11 – комахам, 12–17 – рослинам, 18–19 – сільському господарству, 20–32 – медицині, 33–34 – металам і металургії, 35–37 – живопису, з відступами на різні теми. П. опрацював матеріал із двох тисяч творів. На думку П., уваги заслуговують усі книги, навіть погані, бо немає такої книги, з якої не можна було б взяти щось корисне. До всього цього П. додав власну інформацію. Твір є важливим джерелом з історії та культури ранньої імперії. Українською мовою дві новели з твору П. перекладали Й. Кобів та Ю. Цимбалюк.

Олег Петrenchо

у їх взаємозв'язку, визнавав роль особи в історії. Одним із перших він висловив думку про вплив природних умов на історичний розвиток суспільства. П. перший ввів в обіг поняття “прагматична історія” (від гр. *prakseis* – діяння). Він стверджував, що події історії пов'язані між собою певним внутрішнім зв'язком і взаємно зумовлюють одна одну. Історія повинна вчити читача, як чинити у тих чи ін. обставинах з огляду на уроки минулого. Твір П. високо оцінювався його нащадками. Це надзвичайно важливе джерело для вивчення рим. історії кінця III – першої пол. II ст. до Р. Хр. Останні роки життя історик прожив на батьківщині. Помер П. через травму, яку отримав під час падіння з коня. Не вживав риторичних прикрас, стиль його був невивглаженим і грубуватим, хоч деякі епізоди написані барвисто і цікаво. Крім “Всесвітньої історії”, П. створив ще біографію Філопомена (*Philopoimen*) у трьох кн., в якій возвеличив одного з чільників Ахейського союзу, а також твори про нумансійську війну і військову тактику. П. мав авторитет у *Тита Лівія*, *Посідонія*, *Страбона*, *Діодора Сицилійського*, *Плутарха*.

Олег Петrenchко

ПОЛІЕН (*Polyainos*) – гр. юрист, оратор II ст. із Македонії. За свідченням Свіди і самого П., він був нащадком македонських царів, адвокатом. Автор праці про воєнні хитрощі – “Стратегеми” (*Strategemata*), яку присвятив *Аврелію Маркові* та *Луцієві Веру* в час їх участі в Парф'янській війні бл. 163 р., коли сам, за його словами, був вже надто старий, щоб приєднатися до них. У передмові до кн. I твору П. наївно пояснює мету своєї праці: “Я, за походженням македонець, успадкував від своїх предків мистецтво перемагати персів, не хочу нині

залишатися бездіяльним. Якщо б я мав фізичну силу, я охоче став би воїном. Але, хоч я похилого віку, я все ж і тепер не буду зовсім непричетним до військової справи, але пропоную вам зібрані мною стратегеми стародавніх як посібник з воєнного мистецтва; вони подадуть багато знань про стародавні подвиги, які можуть бути повчальними як для вас, так і для ваших воєначальників”. Твір складається з восьми кн. (кожна містить перелік стратегем найвідоміших полководців: перші 6 – гр., кн. 7 – чужоземних, і кн. 8 – рим. полководців і найзнаменитіших жінок). П. описує не тільки воєнні хитрощі (стратегеми), але й різні ін. хитрощі, подвиги, вислови полководців та воїнів. У першій кн. автор дотримується хронології, розповідає про події від “міфологічного”, героїчного періоду до правління *Августа*. У четвертій кн. П. вмістив оповідки з історії рідної Македонії (Філіпп і Александр, діадохи, епігони). Деякі частини шостої і восьмої кн. втрачено, тому з 900 описаних П. стратегем збереглося лише 833. Праця вціліла в єдиній копії XIII ст., котра зберігається в Лаврентійській бібліотеці (Флоренція). У збереженому рукописі відсутнє закінчення. Написано твір ясним стилем, хоч місцями мова звучить штучно через вплив риторики того часу, є багато вульгаризмів. П. запозичив матеріал передусім із творів гр. письменників, з рим. він використав тільки твори *Свтонія*. Ін. праці П. втрачено. Відомі лише деякі їх назви: “Про Фіви” (*Peri Thebon*), “Тактика” (*Taktika*) тощо. Перше друковане видання П. було в лат. перекладі, 1549 р. (Базель). Гр. текст вперше видано в Ліоні 1589 р.

Маркіян Домбровський

ПОЛКАРП (*Polycarpus*) – христ. св., один із апостольських отців, 69–155 рр.

Довідкове видання

ЛЕКСИКОН АНТИЧНОЇ СЛОВЕСНОСТІ

За редакцією
Мирона Борецького,
Василя Зварича

Редактор
Тетяна Федак

Верстальник
Тетяна Федак

Дизайнер обкладинки
Олександр Гейдек

Підписано до друку 20.03.2014
Формат 70x100/16. Умов. друк. арк. 59,1. Наклад 500 пр.
Замовлення № 2403

Видавць і виготовлювач – «Коло»
вул. Бориславська, 8, м. Дрогобич, Україна, 82100
тел./факс: (03244) 2 90 60
e-mail: koloopera@gmail.com
Свідомство суб'єкта видавничої справи
ДК № 498 від 20.06.2001